

Adam Solak, *Wychowanie i praca. Studium współzależności*, Tuchów 2003, ss. 303

Praca i wychowanie to dwa bardzo istotne obszary ludzkiej działalności. Ich wiek można mierzyć wiekiem samego człowieka. Aspekty te mają wiele cech wspólnych. Do najważniejszych należą z pewnością: intencjonalność, celowość, procesualność oraz wymierność (bądź nie) osiąganych efektów. Są fundamentalnymi składowymi rozumienia i analizy każdej kultury. W sposób istotny świadczą o jej ewolucji bądź inwolucji. Książka Adama Solaka dotyczy tych dwóch niezmiernie ważnych „wątków” ludzkiej egzystencji zarówno w ujęciu historycznym jak i systematycznym, a przede wszystkim szuka odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób dzisiaj należy rozumieć związek „jakości” wychowania z „jakością” pracy (s. 12).

W postawionym problemie można wyróżnić następujące jego składowe. Po pierwsze, aspekt historyczny – bo skoro „dzisiaj” to znaczy, że dotychczasowe rozumienie określonej rzeczywistości jest już nieaktualne bądź wymaga nowej interpretacji. Po drugie, badanie związków jakichkolwiek sfer ludzkiej działalności wymaga uwzględnienia faktu niezwykłej jej złożoności, co z kolei powoduje trudności w uchwyceniu wątków istotnych, a nie jedynie marginalnych. Po trzecie, każdy przejaw ludzkiej działalności *volens volens* podlega światopoglądowym interpretacjom czy nachyleniom, co w przypadku takich dziedzin jak praca czy wychowanie jest szczególnie zasadne.

Badacz przyjmuje drogę rozumowania o charakterze analityczno-syntetycznym, ponadto deklaruje chęć holistycznego ukazania zagadnienia, tzn. rozpatruje problem z punktu widzenia różnych nauk, głównie typowo empirycznych, które przywołuje dokonując analizy zagadnienia, ale odwołuje się także do religijnego sposobu rozumienia omawianych kontekstów ludzkiej działalności. Ma to odbicie w konstrukcji samej książki.

Rozdział pierwszy prezentuje historyczno-edukacyjne ujęcie problemu. Zostały w nim określone wychowanie i praca jako wyraz troski o rozwój człowieka ze szczególnym zaakcentowaniem propedeutyki przygotowania do pracy zawodowej. Rozdział drugi dotyczy wymiaru aksjologicznego wychowania i pracy, a jego punktem wyjścia są rozważania na temat wartości i godności osoby ludzkiej oraz miejsca, metod i celów kształtowania osobowości człowieka. Kolejny przedstawia eklezjalne ujęcie omawianej problematyki, dokonane w oparciu o wybrane dotychczasowe opracowania tematu. Czwarty rozdział podejmuje próbę analizy wpływu wykonywanej pracy na kształtowanie się dojrzałej osobowości człowieka. Rozdział ostatni ma charakter analityczno-postulatywny, w którym autor – z punktu widzenia dotychczasowych rozważań – wskazuje aspekty, które według niego są najistotniejsze w celu właściwego rozumienia i polepszenia owych „jakości” pracy i wychowania rekomendowanych w problemie głównym.

To wieloaspektowe uchwycenie dwóch tak ważnych dla ludzkiej działalności spraw, jakimi są praca i wychowanie, użycie do tego drogi o wymiarze teoretyczno-praktycznym (analiza tekstów oraz empiryczne badania własne prezentowane w książce) zaowocowało perspektywą szerokiego widzenia poruszanych tematów. Otóż w *Zakończeniu* autor podkreśla, że od należytego ujęcia współzależności wychowania od pracy i pracy od wychowania zależy właściwa lub niewłaściwa egzystencja człowieka i społeczeństwa. Inne stwierdzenie, które potwierdza postawioną tezę o komplementarności ujęcia problemu, zawiera się w stwierdzeniu, że człowiek jest istotą egzystującą, a więc otwartą na możliwości, które dają wychowanie i praca. W związku z tym jest osobą dopiero otwar-

tą na możliwość stania się „sobą”. Człowiek ze swej natury nie jest z góry określony, lecz stanowi pewną możliwość bycia. Jest możliwością istnienia. Tą możliwością musi sam zawładnąć, a zadaniem instytucji zajmujących się wychowaniem i rynkiem pracy jest mu tę możliwość właściwie zaprojektować.

Adam Solak określa w *resumé* swych rozważań szczególną perspektywę patrzenia na związek pracy i wychowania. Ten nowy sposób patrzenia – to jak wydaje się – przejście od *heteros* do *autos* – zarówno w rozumieniu jak i praktycznej realizacji wychowania i pracy. Potwierdza to konkluzja, że w pluralistycznie ukierunkowanym społeczeństwie wychowanie nie powinno się ograniczać jedynie do niesienia funkcjonalnej, społecznie nastawionej pomocy przy dorastaniu, ale stwarzać takie warunki, aby człowiek mógł optymalnie i w jak największej wolności rozwijać swoje osobiste możliwości oraz uczyć się rozwijać swoje szanse zawodowe w życiu społecznym.

Publikacja, niezmiernie bogata w treści i wątki, inspiruje czytelnika do podejmowania własnych poszukiwań. Należy podkreślić, iż mimo szeroko omawianego wątku historyczno-systematycznego badania prowadzone przez autora mocno osadzone są w aktualnym kontekście rzeczywistości społecznej z uwzględnieniem zmian transformacji systemowej po 1989 r. Można więc śmiało zarekomendować książkę Adama Solaka jako lekturę pomocniczą studentom zgłębiającym zagadnienia problematyki pedagogiki pracy, a jako interesującą analizującą związek wychowania i pracy wszystkim zainteresowanym o człowieka i polskie społeczeństwo uwikłane w różne „demony przeszłości”.

ANDRZEJ RYK